

HØGSKOLEN I HARSTAD

Skriftserie

Å forske på annerledeshet – en metodisk utfordring

Det usedvanlige teater sett som et semiotisk fenomen, en hermeneutisk prosess og et uttrykk for 'grounded theory'

Rikke Gürgens

HiH Skriftserie 1999/8 - Harstad College

Titel		Nummer/Number
Å forske på annerledeshet – en metodisk utfordring Det usedvanlige teater sett som et semiotisk fenomen, en hermeneutisk prosess og et terreng for 'grounded theory'		1999/8
		Sider/Pages
Forfatter/Author		
Rikke Gürgens		
Avdeling/Department Avdeling for kultur og samfunn	Prosjekt/Project	
Sammenheng/Abstract		
<p>Dette er et teoretisk og metodisk analysen er skrevet og utgitt som del av Det Art.-programmet ved Universitetet i Trondheim. Og må derfor betraktes som en del av et større prosjekt, dokumentert som "En usedvanlig estetikk", som etter planen skal publiseres i 2003-2004.</p> <p>Forsynges av Rikken er en artikkel som handler om å belyse metodisk utfordringer knyttet til å forske på fenomenet 'annerledeshet' som faller utenfor 'normalitet'. Momentene i, som er et 'grounded theory' er sentrale begrep som forklarer på teoretisk måte for hvordan fenomenet av to forskjellige utfordringer skal gjenspeiles. Forskningsprosjektet er to ulike teaterprosjekt, der psykisk utviklingshemmede skuespillere og en for de voksne skuespillere. Kommunikasjon med de og psykisk utviklingshemmede er en utfordring for forskeren, analysen er en del av en større prosjekt som handler om kommunikasjonen er en del av en forskningsprosjekt, der utfordring og analyse av fenomenet skal ende opp i en teoretisk konstruksjon.</p>		
Søkeord/Keywords		Key Words
Å forske på annerledeshet, metodisk utfordring, semiotisk fenomen, annerledeshet, det usedvanlige teater, hermeneutisk prosess, grounded theory		1999/8 0107-1191

Å forske på annerledeshet – en metodisk utfordring

Det usedvanlige teater sett som et semiotisk fenomen, en hermeneutisk prosess og et terreng for 'grounded theory'

Rikke Gürgens

HØGSKOLEN I HARSTAD
HARSTAD COLLEGE

Tittel		Nummer/Number
Å forske på annerledeshet- en metodisk utfordring Det usedvanlige teater sett som et semiotisk fenomen, en hermeneutisk prosess og et terreng for "grounded theory"		1999/8
		Sider/Pages
		21
Forfatter/Author		
Rikke Gürgens		
Avdeling/Department	Prosjekt/Project	
Avdeling for helse og sosialfag		
Sammendrag/Abstract		
<p>Dette vitenskapsteoretiske essayet er skrevet og utgitt innenfor Dr.Art.- programmet ved Universitet i Trondheim. Og må derfor betraktes som en del av et større prosjekt, doktoravhandlingen; "En usedvanlig estetikk", som etter planen skal publiseres i 2003-2004.</p> <p>I essayet har forskeren som hensikt å belyse metodeproblematikken rundt det å forske på fenomener og mennesker som faller utenfor "normaliteten". Hermeneutikk, semiotikk og "grounded theory" er sentrale begrep som forfatteren gjør teoretisk rede for innenfor rammen av to fremtidige feltarbeid forskeren skal gjennomføre. Feltarbeidene er to ulike teaterprosjekt; ett for psykisk utviklingshemmede skuespillere og ett for døve skuespillere. Kommunikasjon med døve og psykisk utviklingshemmede er en utfordring for forskeren, essayet ser på ulike måter en kan se for seg at denne kommunikasjonen er en del av en forskningsmetodikk, der tolkning og analyse av feltet skal ende opp i en teoretisk konstruksjon.</p>		
Stikkord	Hermeneutikk, semiotikk, grounded theory, vitenskapsteori, psykisk utviklingshemmede, døve, annerledeshet, produksjonsanalyse.	Key Words
ISBN	82-453-0125-6	ISSN
		0807-2698

Rikke Gürgens

Å forske på annerledeshet

- en metodisk utfordring

Det usedvanlige teater sett som et semiotisk fenomen,
en hermeneutisk prosess og et terreng for grounded theory

Bruksanvisning:

Om essayets form

Dette metodeessayet er skrevet som en loggbok. Loggboken kommer til å bli et viktig metodisk hjelpemiddel for meg i min videre forskning. Jeg skal forske på *estetiske erfaringer*. Så estetikken er et sentralt fenomen i min forskning. Fordi dette essayet er en del av forskningsprosessen har også det delvis fått en estetisk uttrykksform.¹ Ordene, setningene og avsnittene er satt sammen i en dramaturgisk setting for å være et uttrykk for ”noe”. Dette ”noe” er mine betraktninger omkring vitenskapsteori og metode i forhold til min avhandlings problemstilling². Essayet representerer en metakognitiv kommentar i doktorgradsarbeidet. Tenkningen omkring tenkningen er nedskrevet som en prosess i form av vandrers logg³. Vandreren kommer aldri helt frem for da er hun ingen vandrers lenger, da skifter hun identitet og reisen forblir et minne. Men så lenge vandringen pågår endrer den seg.⁴

Om begrepet ”scenario”:

Ordet ”scenario” brukes gjennom hele essayet for å beskrive den praktiske forskningssituasjon der forskeren møter virkeligheten. Forskeren benytter de teoretiske overveielser og filosofiske betraktningene hun på forhånd har gjort seg, i det praktisk metodiske arbeidet med å samle inn data.

---

¹ I dette essayet benytter jeg meg av en litterær skrivestil blandet inn i en tradisjonell forskertekst. Estetikken er kun tilstede i teksten som ”et tillegg”, et krydder og en dimensjonshever. Av og til ønsker jeg altså å tilføre teksten en dimensjon som kun det litterære språk evner å fremme, slik jeg opplever det.

² Problemstilling: ”Hvilken betydning har estetiske erfaringer for det usedvanlige mennesket og hvilke muligheter har det usedvanlige mennesket for å høste denne type erfaringer innenfor teaterkunsten i Norge?”

³ En forsker er en vandrers som er ute på en reise mot det ukjente. RG.

⁴ Med hensyn til mitt ukonvensjonelle valg av form på essayet viser jeg til professor Sissel Lie som skriver i *Fri som foten* om forskerens rolle som skribent og forskerens mulighet til å være skapende, fri og subjektiv i sin form. Lie bruker den franske filosofen og forfatteren Hélène Cixous sine tekster som eksempler på en ”annerledes” fagtekst. Sitat side 146: ”Jeg opplever Cixous’ tekster som innsiktsfulle, fordi de får meg til å tenke videre. De er eksempler på at sjangre kan fornyes. Jeg inspireres av hennes sjanger eksperimenter. Det betyr ikke at jeg- eller hun- oppgir ønsket om å formidle faglig viten, selv om vi stiller et lite spørsmålsteget ved hvor sikker og endelig den kan være.”

Scenariobegrepet har jeg hentet fra det italienske renessanse teateret, *commedia dell'arte*. Dette er en teaterform der man bedriver et improvisert maskespill med fastlagte karakterer som f.eks. Pantalone og Harlekin."Spillet/.../ er ikke bygget på en ferdig tekst eller en fastlagt handling. Man tok bare utgangspunkt i et løst handlingsskjelett, eller scenario, og la avgjørende vekt på de situasjonene som oppsto under spillet." ⁵

Jeg bruker scenariobegrepet i dette essayet av flere grunner. Den direkte betydningen av begrepet er "handlingsskjelett". De forskningssituasjonene som jeg forsøker å beskrive i dette essayet blir kun beskrevet som handlingsskjelett, eller skisser av et handlingsforløp. Disse forløpene er altså skisser og ikke ferdige tegninger. Innenfor scenarioene har forskeren mulighet til å improvisere. Jeg påpeker altså viktigheten av å betrakte forskeren som skapende og som aktiv i en improvisasjon, eller et interaktivt samspill med kildene hun benytter, gjennom å bruke begrepet scenario i *commedia dell'arte*'s betydning.

Scenariobegrepet går også inn som en del av mitt vitenskapsteoretiske ståsted. For meg som forsker og kunstpedagog er det viktig å bringe den estetiske og kreative dimensjon inn i academia. Jeg ønsker å bevare det kreative og bedrive improvisasjoner også som forsker fordi jeg har en klar fornemmelse av at forskningen på den måten blir mer levende og dynamisk⁶. I forskningsprosessen knytter jeg vitenskapsteori og metode, til mitt eget fag, gjennom bl.a. bruk av det kreative og av fagets egen terminologi.

Om doktorgradsprosjektet

Dette essayet er starten på et mangeårig forskningsprosjekt hvor jeg bl.a. skal gjennomføre to store feltarbeid. Jeg skal delta i en prosess fra manus til forestilling i én gruppe for *psykisk utviklingshemmede* og én gruppe for *døve*. De psykisk utviklingshemmede og de døve skal være mine informanter. De er annerledes med hensyn til kommunikasjon, og er derfor en utfordring å kommunisere med og skrive om.

---

⁵ Sitat hentet fra Nygaard, Jon, *Teaterets historie i Europa*, bind 1, Oslo 1992, side 166.

⁶ Barthes, Roland; *I tegnets tid*, Oslo 1994. I denne essaysamlingen påpeker Barthes viktigheten av forskerrollen som skapende og kreativ. Barthes hevder også at kunsten selv er den beste måten å beskrive kunsten på. Så for meg blir den kreative skriveprosessen en måte å bruke estetikken i estetikkforskningen på.

Informantene er usedvanlige og svært ulike og jeg må som forsker tilpasse mine konkrete undersøkelsesmetoder til informantenes særegenhet⁷. Det er med bakgrunn i min "undring" over hvorledes jeg skal forske på, skrive om og kommunisere med disse to så vært ulike teatergruppene, at jeg har endt opp med å skrive nettopp dette essayet; "Å forske på annerledeshet".

---

⁷ Forskingen jeg skal gjennomføre er av kvalitativ art. Det er de enkelte usedvanlige menneskene i de to teatergruppene jeg ønsker å lære noe av. Lære om deres estetiske erfaringer og betydningen av disse erfaringene i det enkelte menneskets liv. Undersøkelsen skal altså baseres på individuelle analyser men gjennomføres i det kollektive rom; i de to gruppene "mennesket" spiller teater i.

«En metodisk reise, utdrag fra en loggbok»

Dag 1: reisedag

Jakten på metodenøkkelen er det mange som har vært med på før meg. Jakten er hissig, uforutsigbar og foranderlig, men aller mest er den en endeløs reise inn i det ennå ukjente landskapet. Forskeren forsøker å skissere et kart over landskapet, men under reisen endres kartet. Denne teksten er en bit av det uferdige kartet som forskeren tegner med sin personlige strek.

«Forskningen som bedrives innenfor *humaiora* har som hensikt å skape innsikt i og forståelse av kulturelle fenomener»⁸.

Mitt kulturelle fenomen er *usedvanlige menneskers estetiske erfaringer innen teaterkunsten*.⁹ For å bringe innsikt i og forståelse av hva teaterkunsten betyr for de ulike usedvanlige menneskene som deltar som aktører i teateret, må jeg som forsker finne en nøkkel inn i dette nye universet. En metodenøkkel. Metode nøkkelen min vil jeg forsøke å slipe slik at den fungerer på tre dører. Én dør inn i den hermeneutiske verden, én dør inn i terrenget til grounded theory og én dør inn i semiotikkens rike. Disse dørene vil i min forskning representere et metodetriangel der hensikten ligger i det å skaffe seg som forsker en helhetlig og sammensatt forståelse av et fenomen. Jeg vil nå forsøke å skissere hvorledes metodereisen jeg har påbegynnt er tilpasset terrenget såvel som kartet, eller sagt med andre ord; feltet såvel som vitenskapsteorien. Rommet vi nå trer inn i har tre dører, og rommet oppfattes ulikt av de personene som trer inn i det. Oppfattelsen styres av hvilken dør man kommer inn gjennom, i den betydning av hvor man kommer fra, eller sagt med andre ord ens referansebakgrunn og teoretisk ståsted. Jeg ønsker nå å gjøre et lite eksperiment for å se hvordan oppfattelsen av rommet endrer seg ved å prøve alle de tre dørene i tur og orden.

---

⁸ Sitat fra Terje Borgersens innlegg om «Billedanalyse» på metodeseminar for doktorander ved NTNU 15.03.- 17.03. 99. ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier.

Dag 2: reisedag

For å forstå hva et individs estetiske erfaringer betyr for vedkommende må jeg som forsker fortolke et individs uttrykk for sin livsverden, fortolkningen er en reise gjennom ulike nivåer, perspektiver og vitenskapssyn. Min reise starter jeg med det øverste nivået i den vitenskapelige analysen, på det overordnede nivå- med hermeneutikken. På dette nivået stilles spørsmål og gjøres det vurderinger som blir utslagsgivende for de resterende valgene man foretar seg i en forskningsprosess. Så hermeneutikken vil følge meg gjennom hele reisen, ned gjennom de ulike forskningsnivåene, fra vitenskapsteori, til design og metodologier som til slutt ender opp i konkrete dokumentasjonsmetoder og forskningsredskaper. Jeg pakker dermed sekken, tar på meg skoene, knytter skolissene og går mot den første døren inn til rommet, den hermeneutiske dør:

Innen hermeneutikken eller fortolkningslæren/ forståelselæren, finnes et nettverk av ulike tilnæringsmåter. Jeg som forsker må i 1999 orientere meg innen et enormt univers som består av ulike måter å bruke hermeneutikk på eller sagt med andre ord å forstå og fortolke forskningsobjektet og forskningen som sådan på. Hermeneutikken som forståelseshorisont og forskningsmetode har en lang historie som går helt tilbake til antikken, til den retoriske tradisjon og fortolkningsteorier innen teologiens verden. Hermeneutikken har utviklet seg fra delhermeneutikker som var spesialiserte regler for tolkning innen enkelte disipliner som teologi og jus, til mer allmenne tolkningsteorier man kan bruke på tvers av fag og disiplinens rammer. Antikkens *regelhermeneutikk* ble videreutviklet gjennom romantikken og Schleiermachers streben etter å skape *en allmenn hermeneutikk* med et filosofisk grunnlag som kunne benyttes innen flere disipliner. Denne *allmenne hermeneutikken* er i vårt århundre videreutviklet og grundig teoretisk befestet av bl.a. filosofen Gadamer. Gadamer vektlegger hvorledes menneskelig forståelse utvikler seg; ”/...hva det er som egentlig foregår, *i oss og med oss*, når vi forstår noe.”¹⁰

---

⁹ Forskningsprosjektet tar for seg menneskene og ikke selve verket, det er prosessen bak verket eller forestillingen som opptar meg. Jeg ønsker å finne ut hvilke estetiske erfaringer denne prosessen gir de ulike usedvanlige menneskene som deltar i teateret.

¹⁰ Krohgh, Thomas, *Fortolkning, kommunikasjon og tradisjonsformidling*, Oslo 1997, side 230.

Gadamer selv presiserer at hermenutikk for ham *ikke* er en metode, der man utfører tankeoperasjoner ut fra et sett regler slik det ble beskrevet innen regelhermeneutikken i antikken. Gadamer legger vekt på at hermeneutikk er noe *mer grunnleggende* enn en metode og kan brukes på tvers av vitenskapene og de praktiske forskningsmetodene disse vitenskapene benytter.

I forbindelse med mitt forskningsprosjekt vil jeg ta tak i Gadammers begrep; fordommer, forståelse og horisont¹¹. I et forskningsprosjekt der informantens estetiske erfaringer er selve undersøkelsesobjektet er forskerens oppgave bl.a. å tolke informantens forståelse av egne erfaringer. På den måten trenger forskeren inn i informantens livsverden på informantens premisser. Forskeren må være tro mot informantens livsanskuelse, og syn på egne erfaringer og opplevelser. Mennesker og erfaringer er kulturelle prosesser og kan derfor ikke forklares, de må tolkes fordi de springer ut fra en mening. Forskerens tolkningsprosess består av, i følge Gadamer, å se det interaktive forholdet mellom helheten og delene. I mitt forskningsprosjekt representert gjennom informantene og den kulturelle kontekst.

Gadamer sin variant av den hermeneutiske sirkelen vektlegger at forsker og forskningsobjekt begge utvikler og endrer sin forståelseshorisont i møte med hverandre. Den hermenutiske sirkel blir på denne måten møte mellom to individers fordommer og forståelse av hverandre og av konteksten. Fordommene er basert på en tidligere forståelse individet har hatt og erfaringer det har gjort seg i den forbindelse. Gadamer ser for seg at alle våre fordommer og all vår forståelse samlet sett kan betraktes som en *horisont*. En horisont vi selv aldri kan overskue. Men horisonten kan endre seg, den er alltid i utvikling og nye ting kan dukke opp i horisonten¹².

I møte mellom to menneskers horisonter oppstår en horisontsammensmelting, hevder Gadamer, dette er en tilnærming mellom de to implisertes horisonter og betraktes som resultatet av den hermenutiske sirkel.

---

¹¹ Gadamer, Hans- Georg, *Sannhet og metode*, 1960.

¹² Krogh, *Op.cit.*, side 241.

Forståelsen som forskeren oppnår ved å være i en interaksjon med informanten, oppstår gjennom en tilnærming mellom forsker og informant og deres ulike forståelses-horisonter. Grunnen til at forsker og informant har muligheter til å forstå hverandre er fordi vi står i forbindelse med hverandre kulturelt og historisk sett.

”/.../ det virker i det hele tatt som det er typisk for oppståelsen av den hermeneutiske problem at noe fjernt blir brakt nærmere, en fremmedhet blir overvunnet, at det blir bygget en bro mellom den gang og nå.¹³”

Hermeneutikken som forståelsesramme gir altså forskeren en mulighet til å knytte bånd mellom seg selv og informanten innenfor en felles kontekst. Forskeren kan nærme seg informantens livsverden gjennom kommunikasjon og interaktivt samspill.

Forskeren tolker altså et annet menneskets uttrykk for sin forståelse av verden som forskeren fortolker. I dette hermeneutiske rommet lurere det *farer* bak hvert hjørne. Jeg vil nevne noen av disse *farene* som er spesielt viktig for meg i min forskning å ta hensyn til. ” Vi kan ikke etterprøve eller kontrollere forskningsresultatet/.../”¹⁴ Dette fører til at forskeren må stole på sin egen intuisjon, det er innen hermeneutikken legalt å selv ha tanker og følelser. Forskningen er knyttet til tid og rom og disse faktorene kan vi ikke spole tilbake- forskningen foregår på levd liv som stadig endres. Vi kan ikke ”fryse” ned forskningsobjektene våre for senere å etterprøve våre funn. Forskningen blir som resultat av den sterke subjektive tonen og den klare innlevelsen i andres livsverden et uttrykk for forskerens tolkning av andres forståelse av egne opplevelser. Det er viktig da å være klar over at resultatet på ingen måte er allmenngyldig og grunnlag for generalisering. Forskningen er kvalitativ og et uttrykk for individualisme og betydningen av det relasjonelle innen en bestemt kontekst.

---

¹³ *Ibid.*, side 247.

¹⁴ Gasjø, *Op.cit.*, side 184.

Min utfordring som forsker i dette prosjektet er bl.a. å prøve å forstå: «Hvilken betydning det har for psykisk utviklingshemmede å høste estetiske erfaringer innenfor teaterkunsten»¹⁵. Gadammers utsagn om det å forstå et annet menneske, sett i relasjon til den problemstilling jeg skal gå inn i, gir meg som forsker en «impuls» til å lage, finne eller lete etter en praktisk forskningsmetode.

Metoden vil da være relatert både til mitt vitenskapsteoretiske syn så vel som innsikt i feltets særegenhet. Jeg åpner nå den hermeneutiske døren inn til rommet.

Og slik ser scenarioet ut:

Forskeren er til stede i teatersalen. Hun deltar, og observerer deltagerene. I pausene går hun rundt og snakker med både skuespillerene og instruktøren. Etter prøvene ser det ut som om hun noterer ned sine inntrykk i en liten bok, denne boken har hun med seg hver dag. I denne skriver hun også under intervjuene som hun gjennomfører med noen av skuespillerene. Informantene som brukes i intervjuene har hun mer kontakt med enn de andre på teateret. Enkelte dager er hun sammen med en informant hele dagen, både før teaterøvelsen, på øvelsen og etter øvelsen. Hun prøver på en måte å fange et helhetsinntrykk over personens daglige gjøremål og teaterets plass i personens liv.

Informanten får også lese hva forskeren skriver ned, etterpå diskuterer de sine ulike meninger om det som forskeren har vært med på og observert. Når jeg leser igjennom det forskeren har skrevet etter at prøveperioden er over, er ordene farvet av informantens vokabular. Forskeren skriver inn sitater fra informanten for å presisere sine analyser av det som skjedde i feltet. Forskeren fortolker dermed informantenes egen forståelse av egne opplevelser med det å delta i teatergruppen.

Jeg ser nå at både samtalene, intervjuene, dagene sammen med informanten og observasjonene til sammen skaper et bilde av det usedvanlige menneskets erfaringer med teaterkunsten. Hvert enkelt menneske blir beskrevet for seg. Mot slutten av kapittelet samler forskeren de ulike informantenes erfaringer for å se om de har felles elementer.¹⁶

Dag 3: reisedag

Rommet skifter nå farve og fremtoning når det semiotiske lyset skinner over fenomenet; *det usedvanlige menneskets estetiske erfaringer.*

---

¹⁵ Dette prosjektet er en del av doktorgraden min og den tilhørende avhandlingen; "En usedvanlig estetikk".

Jeg vil bruke en hermeneutisk semiotikk i denne sammenheng. Med det mener jeg at hermeneutikken er en overordnet ramme som semiotikken bedrives innen. Innen semiotikken tolker forskeren tegn og denne tolkningen kan altså foregå innenfor en forståelse av den hermeneutiske sirkelen til Gadamer.¹⁷ Selve tegnet blir av forskeren tolket og dermed gitt mening. Tolkingen er altså forskerens oppfattelse av tegnet, noe som er styrt av konteksten tegnet og tolkeren befinner seg i, så vel som tolkerens referansebakgrunn.

Semiotikken jeg nå henviser til har sitt opphav i strukturalistisk lingvistik og Ferdinand de Saussure. Saussures teorier om tolkning av tegn innenfor språkvitenskapen har påvirket flere vitenskaper til selv å benytte semiotikk innen egne fagfelt. Innen teaterforskningen blir semiotikk brukt som redskaper i bl.a. forestillingsanalyse og resepsjonsanalyse¹⁸. Selv ønsker jeg å benytte semiotikk på en annen måte enn slik den tradisjonelt har blitt brukt i teatervitenskap/theatre studies¹⁹. Jeg ønsker å se på enkelte menneskers estetiske erfaringer med teateret som medium. Semiotikken skal jeg bruke for å tolke disse menneskenes *erfaringer*, jeg skal altså ikke analysere forestillingens *estetikk* men individenes *estetiske erfaringer*.

Innen teatervitenskapen i Norge og Danmark er begrepet semiologi eller da teatersemiologi mest brukt²⁰. Men begrepet semiologi har etterhvert innen lingvistikken av Roland Barthes ”/.../ blitt omdøpt til semiotikk i 1969 , bl.a. som følge av en tilnærming mellom den kontinentale og den amerikanske retning.”²¹ Jeg vil i mitt doktorgradsarbeid befinne meg innenfor Barthes semiotiske univers.

---

¹⁶ Hermeneutikken vil i dette forskningsarbeidet medføre følgende praktiske forskningsmetoder: Feltarbeid, samtale, ulike typer intervju samt observasjon.

¹⁷ Tegn kan være opplevelser, miljøer, gjenstander e.l. Innen semiotikken ser man verden som en helhet sammensatt av ulike tegn på ulike nivå.

¹⁸ Dette ser vi i Helbo, Pavis, Johansen, Ubersfeld(red), *Approaching theatre*, Indiana 1991.

¹⁹ Den danske teaterforskeren Jytte Wiingårds teatersemiologi er symptomatisk på hvordan teatervitenskapen har brukt semiologi/semiotikk innenfor forestillingskonteksten og det performative som aktivitet.

²⁰ Semiologibegrepet stammer fra den sveitsiske lingvisten Saussure, *Course in general linguistics*, 1915. Semiotikkbegrepet derimot stammer fra den amerikanske filosofen Charles Sandres Pierce.

²¹ Barthes, Roland; *I tegnets tid*, Oslo 1994, side 154.

”Det gjelder å være oppmerksom på måten betydningen dannes på og hvordan et budskap tar opp i seg uklare, sekundære betydninger, konnotasjoner” Vi må ”/.../ gå inn i det rom der betydningene skapes, der de tilberedes, om vi vil vite hvordan det vi inntar er blitt til.”²²

Med en semiotisk vinkling på forskningsprosjektet vil forskerens tolkning av feltet der betydningen dannes bestå av ulike lag. Lagene danner en helhet; et system som forskeren skaper gjennom en tolkningsprosess. Det verbale språket, bevegelser, ritualer og lignende vil bli tolket og gitt mening av forskeren.

” Språktegnet, for eksempel et uttalt ord, tilskrives dessuten en dobbelt natur. Dette betyr at et tegn (et ord) tenkes å ha en uttrykks side, en signifikant, som er nært knyttet til en innholdside, et signifikat.”²³

Begrepene signifikant og signifikat var det lingvisten Saussure som utarbeidet til et analyseredskap innen semiologien. Barthes utviklet dette videre i semiotikken. Han brukte Saussures redskap enten han skulle analysere litteratur, mat, klær eller kunstverk²⁴. Barthes går videre i semiotikken og omtaler tegnets betydning gjennom to ulike begrep. Begrepet *denotasjon* som står for den primære betydningen og *konnotasjon* for den sekundære betydningen av et tegn²⁵.

Tegnets primære betydning er den konkrete, leksikalske og nøytrale beskrivelsen av hva tegnet står for, mens den sekundære betydningen er den kulturelle, den assosiative som går utover den leksikalske tegnbeskrivelsen²⁶. Barthes har uttalt at forskeren burde ”snu seg etter tegn” isteden for å konstruere allmenngyldige og uttømmende begrepssystemer innenfor en formalisert og akademisk disiplin. Jeg ønsker som forsker å følge Barthes fordring om å være ”/.../ kreativ, medvirkende og skrivende/.../.”²⁷

---

²² *Loc.cit.*

²³ Wormnes, Odd, *Vitenskap- enhet og mangfold*, Oslo 1996, side 206.

²⁴ Dette representerer Barthes tidlige karriere, etterhvert har han gått mot poststrukturalismen og hans siste bøker er skrevet innenfor en poststrukturalistisk ramme.

²⁵ I poststrukturalismen har ikke ”det tomme tegnet” en slik kjerne/signifikat. Det tomme tegnets innhold bestemmes av en endeløs rekke tekstrelasjoner. Relasjonene kan ikke stoppes og fryses på noe tidspunkt for å kunne gi det tomme tegnet et endelig innhold. Vi ser altså at Barthes tidlige skrifter om tegnets innhold endrer seg radikalt etterhvert som han beveger seg i den poststrukturalistiske retning.

²⁶ Primærbetydningen til ordet ”rose” er blomsten rose. Sekundærbetydningen for ordet ”rose” kan være uttrykk for kjærlighet, forelskelse osv.; tre røde roser til en man er glad i er et vel anerkjent kulturelt kjærlighetssymbol i vår vestlige verden. Dette er et svært konkret eksempel og jeg må derfor presisere at dette primær/sekundær-forholdet i tegnforståelsen ikke kan overføres til alle sammenhenger. Enkelte tegnetydninger styres av mer temporære forhold og endres i ulike kulturelle og tidsmessige kontekster.

²⁷ Barthes; *Op.cit.*, side 154.

Det fordi både fagets særegenhet, feltets natur og min identitet som kunstpedagog og forsker, tilsier at den skapende forskningsmetodikk er å foretrekke.

Rommet vi nå står i etter å ha kommet inn den semiotiske døren inneholder også faremomenter for forskeren. Det at vi valgte den semiotiske døren gjorde at vi tok på oss "semiotiske briller" som vi ser verden gjennom. Disse brillene skjuler enkelte momenter for forskeren. Det er derfor viktig at forskeren kjenner denne forskningens begrensning²⁸. Jeg nevnte i begynnelsen av 3. reisedag at jeg her ønsket å omtale en hermeneutisk semiotikk, der tolkningen av tegnet foregår innenfor en hermeneutisk ramme. Dette medfører at forskeren selv i stor grad påvirker forskningen gjennom sin horisont. Forskingen blir dermed en tilnærming mellom forsker og informant. Tolkningen av tegnene gjøres i "en fuge" mellom informanten og forskerens horisonter- i horisontsammensmeltingen.

Semiotikken fører med seg et fragmentert bilde av feltet og fragmentene analyseres i forskningsprosessen fra feltarbeid til endelig publikasjon. Den praktiske forskningsmetode bærer preg av forskerens blikk i situasjonene, dette vil vi se når vi når beveger vi oss inn gjennom den semiotiske døren til rommet.

Og slik ser scenarioet ut:

Forskeren som er til stede i teatersalen betrakter den kunstneriske prosess utenfra, som en observatør. Hver dag på feltarbeidet har forskeren med seg en loggbok. Der skriver hun ned sine egne observasjoner. Skisser av bevegelser skuespillerene gjør noteres også i boken. Forskeren skriver ned hvilke erfaringer informantene gjør seg basert på hva forskeren selv kan observere. Forskeren ser ut til å dele sidene i boken i to, på den ene siden nedtegnes de direkte observasjonene og på den andre siden skriver forskeren ned idéer og egne tolkninger av observasjonene. Loggboken blir også et sted å skrive ned direkte sitater fra aktørene i prosessen.²⁹

---

²⁸ Viser til side 8 og kommentarene der vedrørende det å forske på levende liv.

²⁹ Semiotikken medfører i dette forskningsprosjektet følgende praktiske forskningsmetoder: Feltarbeid, observasjon, loggbok, tegninger, video, skisser av bevegelser og lignende.

Forskeren gjennomfører også enkelte intervjuer med deltagerene. Intervjuene taes opp på bånd og forskeren tolker etter feltarbeidet informantenes utsagn. Utsagnene settes så i relasjon til observasjonene forskeren gjorde under teaterprøvene.³⁰

Dag 4: reisedag

Dersom forskeren kommer fra terrenget til grounded theory før hun entrer rommet kan vi se at hun bruker rommets tredje dør. Hva som skjuler seg bak denne døren skal vi nå ta en kikk på. I terrenget til grounded theory ligger mange muligheter for forskeren, men de ulike mulighetene er alle styrt av et mål; å utforske et fenomen. Forskeren kan arbeide med grounded theory som forskningsdesign og samtidig ha en hermeneutisk forståelse av forskningen sin på et overordnet nivå. Grounded theory er altså en konkret arbeidsmetode der man samler inn ulike data.

”Den omhyggelige datainnsamling i et substantielt felt forventes så at give anledning til ny erkendelse, til en forankret teori.”³¹

Innen grounded theory arbeider man konkret med en mengde data som man bearbejder gjennom ulike teknikker³². Ny data skal gjennom en forskningsprosess være basis for teoriutvikling og erkjennelse av ny viten. Forskerens fremste oppgave er å stille spørsmål til innsamlet data. Databehandlingen består av tre stadier i grounded theory.

---

³⁰ Den semiotiske forskeren som arbeider innenfor en hermeneutisk forskningsramme er svært lik den hermeneutiske forsker som ikke ser på seg selv som semiotiker. Dette fordi hermeneutikken er overordnet semiotikken. Mens hermeneutikken legger grunnstenene, bygger semiotikken opp sementen mellom stenene. Den semiotiske forsker ser på tolkningsprosessen som en tolkning av tegn som kan observeres av forskeren. Denne tolkningen kan altså for en forsker som er semiotiker innen en hermeneutisk ramme, foregå som en hermeneutisk prosess. Denne prosessen er da den samme både for den forskeren som kun ser på seg selv som hermeneutiker og den forsker som utøver semiotikk innenfor hermeneutikken. Men hermeneutikeren vil ikke påstå at han tolker ”tegn”, han tolker handlinger, samspill o.l. Nyansene er altså kun et spørsmål om språkbruk og forståelse av hva man legger i ulike begreper. Semiotikeren snakker om ”tegn”, det gjør ikke en hermeneutiker nødvendigvis.

³¹ Harder, Ingergerd, «Grounded theory- praksisforankret teoriutvikling», i Ramhøj, Pia(red), *Overvejelser og metoder i sunhedsforskning*, u.å, side 60.

³² Data kan være hentet ut gjennom ulike forskningsmetoder; feltarbeid, intervju, observasjon, samtale eller spørreskjema.

Forskeren beveger seg gjennom tre ulike kodingsfaser, fra *åpen koding* til *aksial koding* som til slutt ender opp i *selektiv koding*³³. I den åpne kodingen forsøker forskeren å få overblikk og leter etter kjernen i dataene hun samler inn.

Forskeren setter foreløpige merkelapper på dataene. Navngivingen skjer gjennom en kreativ assosiativ prosess der forskeren leter i terrenget, eller sagt med andre ord; materien forskeren forsøker å skape teori på bakgrunn av. Dataene som springer ut av terrenget, blir foreløpig satt i system av forskeren. Når forskeren etterhvert går over til å finne forbindelser mellom kategoriene/ merkelappene på de ulike dataene, har vi beveget oss over i fase to i kodingsprosessen; den aksiale koding. Nå etterspør forskeren sammenhenger og foretar en nærmere identifisering av dataenes innhold og egenskaper. I denne fasen prøver forskeren å fastsette kategorier samtidig som hun har mulighet til å endre og utvikle nye kategorier. Forskeren er i en prosess der forslag på nye kategorier sjekkes opp mot innsamlet data og allerede navngitte kategorier. I denne fasen er det relasjonelle det essensielle i forskningen. For å identifisere relasjonene og synliggjøre sammenhengen i den innsamlede datamasse, kan forskeren eksempelvis lage diagrammer og modeller. Forskeren kan altså delene i forhold til helheten og motsatt innenfor en hermeneutisk ramme.

I den siste fasen i grounded theory skal forskeren forfine de allerede opprettede kategorier og deres relasjoner seg i mellom. Forskeren har som oppgave å finne frem til en velforankret teori som gir en totalbeskrivelse av prosjektets funn. Forskningen har som mål å komme med en detaljert argumentasjon og en tilhørende bevisførsel.

Gründerne av forskningsretningen grounded theory, Glaser og Strauss, påpeker at metoden er ment for å utvikle teori basert på praksis, der teori er å betrakte som en prosess - *a never ending story*.

---

³³ Det er rettet kritikk mot grounded theory av flere forskere fordi den i så stor grad gir frihet til forskeren til selv å kategorisere, forskningen blir dermed subjektiv og farvet av forskerens tanke og sinn.

Teorier vil hele tiden utvikle seg og er aldri på noe tidspunkt å regne som endelige³⁴. I følge Strauss og Glaser er forskeren i grounded theory fri til å være skapende i sin teoriutvikling.

Forskeren skaper på bakgrunn av et råmateriale først et uferdig bilde av virkeligheten som ender opp i en teori der kjernen av fenomenet trer frem slik forskeren oppfattet det. Fenomenets vilkår, kontekst, aksjonsmønster og konsekvenser identifiseres gjennom teori genereringen, som Glaser og Strauss kaller det³⁵.

”Phenomenology comes from a philosophical tradition and is designed to describe psychological realities by uncovering the essential meaning of lived experience. In contrast, grounded theory, derived from sociological perspective, explains social psychological realities by identifying processes at work in the situation being investigated./.../ The concrete differences in data collection and analysis strategies that result from these distinct purposes and different underlying assumptions are worthy of discussion.”³⁶

Forskerens rolle innen grounded theory er forskjellig fra den rollen en fenomenologisk forsker inntar. Mens forskeren i fenomenologien ”/.../ must approach the data without preconceptions” er forskeren innen grounded theory ”/.../ a social being who also creates and recreates social processes. Therefore, previous experiences are data.”³⁷

Forskerens eget liv, egen deltagelse og egne assosiasjoner såvel som analytiske refleksjoner anses som endel av forskningen og teorigenereringen. Denne teorigenereringen kan arte seg på ulike måter, vi kan se hvordan én forsker velger å jobbe med grounded theory som utgangspunkt når vi nå åpner nå den tredje døren inn i rommet³⁸.

---

³⁴ De fleste forskere vil nok stille seg bak et slikt resonnement, men poenget for meg i denne sammenheng er at Strauss og Glaser setter *fokus* på teorigenerering som en prosess og vektlegger forskeren som medskaper i prosessen.

³⁵ ”/.../ his(les: forskeren) main goal in developing new theories is their purposeful systematic generating from data of social research.” Fra kapitlet Generating theory, side 28. Glaser, Barney G og Strauss, Anselm L., *The discovery of Grounded theory: Strategies for qualitative research*, New York 1967

³⁶ Barker, Wuest, Noerager: Op.cit., side 1357.

³⁷ Loc.cit.

³⁸ Innen grounded theory kan forskeren være hermeneutisk og semiotisk i sin synsvinkel. Grounded theory gir mulighet til å ”switche” mellom de ulike ståstedene. Det er forskerens frihet som styrer teorigenereringen.

Og slik ser scenarioet ut:

Forskeren er tilstede på prøvene gjennom deltagende observasjon. Hun noterer seg hele tiden hva som skjer i de ulike situasjonene, hvem som snakker med hvem og hva som hender på hvilke tidspunkt. Forskeren har både samtaler og intervjuer med aktørene på feltarbeidet. Notatboken som hun skriver i er preget av en fragmentarisk struktur. Forskeren lager overskrifter og prøver å samle sine inntrykk og aktørenes utsagn på ulike måter. Det ser ut til at hun finner på ulike samlende begrep for den informasjonen hun samler inn, overskriftene i notatboken er f.eks.: nettverk, estetikk, dramaturgi o.l.

Overskriftene varierer og hun blar litt frem og tilbake i boken. Det kan tyde på at hun forsøker å sammenlikne og finne relasjonene mellom de ulike dagene på feltarbeidet og de forskjellige momentene hun skriver ned. Notatene hun samler i løpet av dagen kategoriserer hun på kvelden etter foreløpige overskrifter/merkelapper. I løpet av hele feltarbeidperioden har forskeren mange notater som sammen skaper et utgangspunkt for videre bearbeiding etter feltarbeidet.

Det ser ut til at forskeren forsøker å komme til kjernen av dataene hun har samlet inn ved å kategorisere videre, eller forfine de allerede opprettede kategoriene, og å analysere materialet. På denne måten munner notatene ut i en teori som er basert på praksis.

Dag 5: hviledag

Vi har nå gått inn i rommet gjennom alle de tre dørene i tur og orden. Oppfattelsen av rommet har endret seg og vi kan se hvordan forskerens rolle, handlingsrom, metoder og antagelser i stor grad er styrt av hvilken dør hun kommer inn gjennom når hun entrer rommet. Forskerens ståsted har stor betydning for forskningsresultatene.

Den hermentutiske forsker forsøker å forstå fenomenet gjennom en hermeneutisk sirkel i et samspill med informantene. Den semiotiske forsker kan også jobbe hermeneutisk når han tolker "tegn". I terrenget til grounded theory ønsker man å identifisere kjernen i materialet man har samlet seg om fenomenet. De tre metodiske ståstedene gjøre mye av det samme i sine konkrete undersøkelsesmetoder og i sin innsamling av data, men de har ulikt fokus, ulik begrepsbruk og begrepsforståelse.

Vi ser at døren det står ” hermeneutikk” på fører oss inn i et landskap der rommet er preget av andres forståelse og andres formeninger om rommet. Forskerens rolle er noe tilbaketrukket og forskningsproduktet er mer farvet av informantenes livsverden. Selv om forskerens og informantenes horisonter smelter sammen i den hermeneutiske sirkel er det informantens opplevelser og erfaringer som står i fokus for forskningen, ikke forskeren selv.

Døren det står ”semiotikk” på åpenbarer oss for et rom fullt av tegn. Tegnene representerer noe for forskeren som hun selv må ta tak i å tolke slik hun opplever det som formålstjenlig. Tolkingsprosessen er da bundet til forskerens persepsjon av ulike signifikante tegn og hennes analyse av disse tegnene. Informantens adferd, språk og samspill med andre tolkes da av forskeren bl.a. som et tegn på de estetiske erfaringene informantene har gjort seg gjennom teateret. Forskeren kan observere hvordan informantene endrer seg eller ikke endrer seg, gjennom forestillingsproduksjonen, og tolke dette i et semiotisk lys.

Den siste døren som det står ”grounded theory” på skjuler et rom som fylles med forskerens fragmenterte blikk på rommets innhold. Forskeren velger fritt hvordan hun ønsker å beskrive og tolke innholdet, men forskeren beveger seg fra vage antagelser til mer velbegrunnet kategorisering av rommets særegenhet. Beskrivelsene av rommet vil tre mer og mer frem ettersom forskeren etterhvert tilegner seg ulike innfallsvinkler på rommets innhold. På hvilken måte forskeren tolker informantens estetiske erfaringer er opp til hvordan forskeren ønsker å samle informasjon. Forskeren innen grounded theory kan benytte seg av semiotiske metoder innenfor en hermeneutisk ramme.

Dag 6: hviledag

Det essensielle man kan trekke ut av de fem dagene som har gått med på å gjennomføre vårt lille eksperiment med å teste ut tre dører inn til et og samme rom, er betydningen av *synsvinkel*.

Forskerens synsvinkel er styrt av bevisste kognitive prosesser som valg av *vitenskapsteoretisk forankring*, valg av *konkrete forskningsmetodiske grep* og valg av *forskerrolle*³⁹. Disse bevisste valgene gjør noe med forskningsresultatet. Det gjør også de ikke målstyrte prosessene forskeren lever i. De intuitive *assosiasjonene* alle mennesker får, også forskere, de stadig *endringene* som oppstår i feltet som forskeren beveger seg i og det *relasjonelle* aspektet ved det å forske på levende liv. Jeg som kvalitativ forsker innenfor humaniora legger vekt på forskerens deltagende rolle i forskningen. Forskningen vi bedriver er ikke av naturvitenskaplig art og er dermed forløst fra kravet om ren objektivitet, sannhet og etterprøving. Vi forsker som mennesker på andre mennesker, på handlinger som både er rasjonelle og ikke rasjonelle. Forskningen er et samspill, en prosess som oppstår i møtet mellom forskeren og et medmennesket. Møtet er knyttet til forskeren som person og det levende liv som er både planlagt og spontant på samme tid.

Vi kan skifte dør eller sagt med andre ord, perspektiv. Vi kan ta bevisste valg. Vi kan styre vår forskning. Men vi kan aldri gripe om *hele* virkeligheten. For vårt ståsted er bare ett av mange mulige. Vi kan bare være på et punkt i rommet av gangen. Blikket vårt kan ikke nå alle krokene. Forskningen er relativ og aldri sann.

Jeg ønsker som forsker i mitt doktorgradsprosjekt å være i ulike perspektivskifter. Jeg ønsker å gi mitt forskningsresultat et skinn av postmodernismens fragmenterte tilværelse. Forskningsmetoden vil endre seg og tilpasse seg informantene, forskeren og den kulturelle kontekst, men jeg vil i skriftliggjøringen av forskningen opplyse om hva jeg har gjort når og hvorfor. Det er altså grunnen til min tredelte metodeforankring er essayets problemstilling; "Å forske på annerledeshet - en metodisk utfordring".

---

³⁹ Den valgte forskerrollen blir i feltarbeidet påvirket av feltets oppfatning av forskeren. Den reelle forskerrollen er derfor syntesen mellom forskerens på forhånd valgte rolle og feltets forventning og mottagelse av forskeren. Forskerrollen blir da en blanding mellom bevisste valg og relasjonelle prosesser.

På bakgrunn av den viten vi har om det å bruke usedvanlige mennesker som informanter, ser jeg meg nødt til å gjøre individuelle tilpasninger fra kontekst til kontekst⁴⁰. Derfor dette metodetriangelet. Min forskerrolle vil pendle i triangelet for å få et så god analyse og beskrivelse av feltet som mulig. En forsker trenger ikke å være så stringent som de forskerene som har deltatt i mine scenarioer har gitt seg ut for å være. Disse fiktive forskerene har jeg skapt så stringente nettopp for å vise fokuset i de ulike metodeforankringene. I virklighetens univers er skillene mellom metodeforankringene mer flytende og dynamiske, de fleste forskere benytter flere ulike forståelsesrammer i sitt arbeid og tilpasser rammene til forskningsprosjektet og problemstillingen.

Metodetriangelet er min tilnærming til den metodiske utfordring som annerledeshet representerer. Fenomenet "en usedvanlig estetikk" skal jeg forsøke å beskrive gjennom hermeneutikkens fordring om å forsøke å forstå, gjennom semiotikkens tolkning av tegn og gjennom friheten i grounded theory til å kategorisere og lete seg frem etter sammenhenger og relasjoner jeg som forsker ser i en generering av ny teori og ny viten.⁴¹ Men ny viten endrer seg stadig. Og teorien er ikke gyldig som mer en et stopp på veien, eller et riss i minnet.

---

⁴⁰ Om det å bruke psykisk utviklingshemmede som informanter: Tøssebro, Jan, 1992 og Sundet, Marit, *Noen metodiske avklaringer i studiet av hverdagslivet til mennesker med psykisk utviklingshemming*, Nordlandsforskning NF- arbeidsnotat nr 1004/94.

Dag 7: the end and the start...

Vi har gått i syv dager. Vi er ved veis ende og metodereisen er en del av og en start på den forskningsprosessen jeg selv er i og skal inn i. Tenkningen omkring tenkningen er nedskrevet som en prosess i form av vandrerens logg. Vandrerens kommer aldri helt frem for da er hun ingen vandrer lenger, da skifter hun identitet og reisen forbli et minne. Men så lenge vandringen pågår endrer den seg.

Viser til Roland Barthes, "Når språket bruser" fra 1975.

" I dag har jeg et bilde av meg selv som noe tilnærmedesvis likt den antikke greker, slik Hegel beskriver ham: Med lidenskap og uten opphold, skriver Hegel, utspør han bruset fra bladverket, kildene og vindene, kort sagt Naturens skjelven, for å kunne gripe konturene av en intelligens. Og jeg for min del utspør meiningenes skjelven ved å lytte til bruset i språket, dette språk som for meg, et moderne menneske, er min egen Natur."⁴²

---

⁴¹ Valg av metode vil jeg avgjøre på feltarbeidet. Først når jeg er tilstede der vil jeg kunne se hvilke muligheter og begrensinger som ligger i møtet med feltet og aktørene som eksisterer der.

⁴² Op.cit., Barthes, Roland; side 105.

Litteraturliste

- Barthes, Roland; *I tegnets tid*, Oslo 1994.
- Barker, Wuest, Noerager, "Method slurring: the grounded theory/ phenomenology example" i *Journal of Advanced Nursing*, side 1355-1360, 1992.
- Gadamer, Hans- Georg, *Sannhet og metode*, 1960
- Garsjø, Olav, *Sosiologisk tenkemåte*, Oslo 1997.
- Glaser, Barney G og Strauss, Anslem L., *The discovery of Grounded theory: Strategies for qualitative research*, New York 1967.
- Harder, Ingergerd, «Grounded theory- praksisforankret teoriudvikling», i Ramhøj, Pia(red), *Overvejelser og metoder i sundhetsforskningen*, u.å.
- Helbo, Pavis, Johansen, Ubersfeld(red), *Approaching theatre*, Indiana 1991
- Krogh, Thomas, *Fortolkning, kommunikasjon og tradisjonsformidling*, Oslo 1997
- Lie, Sissel, *Fri som foten*, Oslo 1995.
- Nygaard, Jon, *Teaterets historie i Europa*, bind 1, Oslo 1992.
- Nåden, Dagfinn og Braute, Eldbjørg, *Fenemenologisk- hermenutiske tilnærming- i sjukepleieforskning*, Oslo 1992,
- Solberg, Anne, «Er det annerledes å intervju barn enn voksne?» Artikkel fra metodekurs NTNU
- Sundet, Marit, *Noen metodiske avklaringer i studiet av hverdagslivet til mennesker med psykisk utviklingshemming*, Nordlandsforskning NF- arbeidsnotat nr 1004/94.
- Sundet, Marit, *Jeg vet jeg er annerledes, men ikke bestandig*, Nordlandsforskning NF- arbeidsnotat 1010/02.
- Sørensen, Knut, «I lyset fra leselampen» *Tidsskrift for samfunnsforskning* 25/1984.
- Tøssebro , Jan, Gode levesteder for psykisk utviklingshemmede, i Gjørum, Bente (red), *Kunnskap og ettertanke*, Oslo 1993.
- Wind, H.C., *Historie og forståelse*. Filosofisk hermeneutikk, Århus 1987
- Wormnes, Odd, *Vitenskap- enhet og mangfold*, Oslo 1996.

Publikasjonsliste fra Høgskolen i Harstad

Fra og med 1996 ble tidligere publikasjonsserier ved Høgskolen i Harstad erstattet med en **Skriftserie** og en **Arbeidsnotatserie**.

Skriftserien - ISSN 0807-2698

- 1999/8 **Rikke Gürgens:** «Å forske på annerledeshet. *Det usedvanlige teater sett som et semiotisk fenomen, en hermeneutisk prosess og et terreng for 'grounded theory'*». (ISBN 82-453-0125-6) Kr. 50,-
- 1999/7 **Ådne Danielsen:** «FINNES DET EN POSTMODERNE POLITIKK? *Tanker rundt modernitet og postmodernitet som samfunnsmessige tilstander med omsorgspolitik for mennesker med psykisk utviklingshemming som eksempel*». (ISBN 82-453-0124-8) Kr. 50,-
- 1999/6 **Ådne Danielsen:** «Organisasjonsfeltbegrepet innenfor nyinstitusjonell organisasjonsteori» (ISBN 82-453-0122-1) Kr. 50,-
- 1999/5 **Harald Torsteinsen:** «Effects of privatization and competitive tendering on local government – a comparative study.» (ISBN 82-453-0121-3) Kr. 50,-
- 1999/4 **Rolf Wynn:** «Conversation Analysis and the Conversational Rules» (ISBN 82-453-0119-1) Kr. 50,-
- 1999/3 **Stein Mikkelsen:** «SAFE COMMUNITY - SYMBOL OG SAMARBEID Sluttrapport fra studie av lokalt ulykkesforebyggende arbeid organisert etter WHO's Safe Community (Trygge Lokalsamfunn)-modell.» (ISBN 82-453-0118-3) Kr. 60,-
- 1999/2 **Terje Thomsen:** «Mot fremtidens utdannelser - om skjønnheten og udyret i høgre utdanning». (ISBN 82-453-0117-5) Kr. 50,-
- 1999/1 **Rolf Utkvitne:** «Harstad og nyetableringer i detaljhandelen». (ISBN 82-453-0115-9) Kr. 90,-
- 1998/20 **Rikke Gürgens:** «Regiroller og teaterorganisering. *Casestudie av Bentein Baardsons regi av 'Garmann & Worse & Co' på Rogaland teater.*» (ISBN 82-453-0114-0) Kr. 130,-

- 1998/19 **Tore Høgås:** «Deconstructing and Reconstructing the Text: Intertextualities of Literature, Body, and Nature in Jane Smiley's A Thousand Acres.» (ISBN 82-453-0113-2) Kr. 130,-
- 1998/18 **Harald Torsteinsen:** «Om å skynde seg langsomt. Hvordan skape oppslutning om organisasjonsreformer i kommunesektoren?» (ISBN 82-453-0112-4) Kr. 40,-
- 1998/17 **Truls Erikson:** «Intellektuell kapital: Hvilke grep må til?» (ISBN 82-453-0111-6) Kr. 40,-
- 1998/16 **Ruben Moi:** «Voice and Vision - An analysis of the Allegorical Aspects in Seamus Heaney's Oevre» (ISBN 82-453-0110-8) Kr. 120,-
- 1998/15 **Tore Einar Johansen / Kjell Toften:** «Retraining of Russian Military Officers - a feasibility study» (ISBN 82-453-0109-4) Kr. 50,-
- 1998/14 **Alexander Kwesi Kassah:** «The Community Idea» (ISBN 82-453-0107-8) Kr. 50,-
- 1998/13 **Alexander Kwesi Kassah:** «Community-Based Rehabilitation in the city: A case of Jamestown-Accra, Ghana» (ISBN 82-453-0105-1) Kr. 50,-
- 1998/12 **Kjell Toften:** «Chain Integration in the Norwegian Hotel Industry - industry overview, causes, and some strategic implications (ISBN 82-453-0104-3) Kr. 50,-
- 1998/11 **Baard Borge:** «NS' mange ansikter: Innholdsanalyse av et propagandaskrift fra 1944» (ISBN 82-453-0103-5) Kr. 70,-
- 1998/10 **Truls Erikson:** «Entrepreneurial Capital - The Emerging Venture's Most Important Asset & Competitive Advantage» (ISBN 82-453-0098-5) Kr. 40,-
- 1998/9 **Anne Marit Bygdnes:** «Toalett-trening av mennesker med psykisk utviklingshemming. En teoretisk drøfting og et empirisk bidrag». (ISBN 82-453-0097-7) Kr. 120,-
- 1998/8 **Tanja Susann Ihlhaug/Leif Hugo Hansen:** «Medbestemmelse eller mer bestemmelse? - bruker lederne de tillitsvalgte?» - *En undersøkelse om ledelsesatferd og ansattes medbestemmelserett i kommunal virksomhet i Troms Fylke.* (ISBN 82-453-0096-9) Kr. 90,-
- 1998/7 **Kjell Toften:** «Express Reiser - Scandinavian Package Tour Industry» (ISBN 82-453-0095-0) Kr. 40,-

- 1998/6 **Stein Mikkelsen:** «Safe Community - Symbol and Co-operation. A study of inter-sectoral co-operation and development in a Norwegian community» (ISBN 82-453-0094-2) Kr. 50,-
- 1998/5 **Truls Erikson:** «A Study of Entrepreneurial Intentions Among a Cohort MBAs - The Extended Bird Model». (ISBN 82-453-0093-4). Kr. 50,-
- 1998/4 **Arild Wikan:** «4 Periodicity in Leslie Matrix Models with Density Dependent Survival Probabilities» (ISBN 82-453-0092-6) Kr. 70,-
- 1998/3 **Arild Wikan:** «Dynamical Consequences of Reproductive Delay in Leslie Matrix Models with Nonlinear Survival Probabilities» (ISBN 82-453-0091-8) Kr. 70,-
- 1998/2 **Terje Thomsen:** «Gruppeintervjuet - avgrensning, anvendelse og anvisning» (ISBN 82-453-0089-6) Kr. 50,-
- 1998/1 **Alexander Kwesi Kassah:** «Community Based Rehabilitation and Stigma Management by Physically Disabled People in Ghana». (ISBN 82-453-0088-8) Kr. 50,-
- 1997/17 **Tore L.Jensen:** «Interorganizational Governance Structure and Outlet Economic Performance». An Application of Accounting Data in Interorganizational Performance Measurement. (ISBN 82-453-0088-8) Kr. 110,-
- 1997/16 **Tore L.Jensen:** «En analyse av ukedagseffekter i futuresmarkedet for elektrisk kraft». (ISBN 82-453-0086-1) Kr. 50,-
- 1997/15 **Baard Borge:** «Krig, oppgjør og nasjonal konsensus - Etterkrigsoppgjørenes sosiale virkninger i Nederland, Danmark og Norge». (ISBN 82-453-0084-5) Kr. 50,-
- 1997/14 **Tore Einar Johansen:** «Myter og virkelighet om samer - 'de e forskjell på folk og finna'» (ISBN 82-453-0083-7) Kr. 40,-
- 1997/13 **Eli Samuelsen:** «Den besværlige tiden» - Betragtninger om praksisopplæringen i sykepleierutdanningen (ISBN 82-453-0082-9) Kr. 50,-
- 1997/12 **Eli Samuelsen:** «Du er ikke verdig en plass i herberget - Refleksjon over etikk og etiske vurderingers plass i sykepleien» (ISBN 82-453-0081-0) Kr. 50,-
- 1997/11 **Vegard A. Schancke/Miriam G. Lukwago:** «A Programme for Early Intercultural Psychosocial Intervention for

- Unaccompanied Minor Asylum Seekers and Refugees (EM) - a Group Approach» (ISBN 82-453-0080-2) Kr. 50,-
- 1997/10 **Hilde Nordahl-Pedersen:** «Alternativ medisin og skolemedisin - en paradigmediskusjon» (ISBN 82-453-0068-3) Kr. 50,-
- 1997/9 **Inger Aksberg Johansen:** «Reminisens i et interaksjonsperspektiv - En kvalitativ undersøkelse basert på intervju med eldre og sykepleiere» (ISBN 82-453-0079-9) Kr. 120,-
- 1997/8 **Aud Merethe Alme:** «Lønnsreform og ledermobilitet - Metodiske tilnærminger og resultater» (ISBN 82-453-0078-0) Kr. 70,-
- 1997/7 **Truls Erikson:** «Should Managerial Competence be in the Retail Growth Performance Equation?». (ISBN 82-453-0076-4) Kr. 50,-
- 1997/6 **Børre Kristiansen/Steinar Johansen:** «Rammer for omsorg - Alternative modeller for organisering av Hamarøy Bygdeheim» (ISBN 82-453-0071-3) Kr. 70,-
- 1997/5 **Truls Erikson:** «Retail Profit Performance and The Relationship to Marketing Outcomes and Financial Structure» (ISBN 82-453-0075-6) Kr. 50,-
- 1997/4 **Rolf Utkvitne:** «Kompetanse i Detaljhandelen». (ISBN 82-453-0064-0) Kr. 70,-
- 1997/3 **Hilde Nordahl-Pedersen (red.):** «Konferanserapport fra Helsedagene i Nord-Norge 1996». (ISBN 82-453-0069-1). Kr. 150
- 1997/2 **Truls Erikson:** «A Study of Career Choice Intentions Among a Cohort HBS MBA Candidates. The Ajzen Model». (ISBN 82-453-0074-8). Kr. 70,-
- 1997/1 **Truls Erikson:** «An Empirical Study of Entrepreneurial Choice Intentions Among a Cohort of MIT Sloan Fellows. The Shapero Model». (ISBN 82-453-0072-1) Kr. 50,-
- 1997 **Stine Margrethe Hem/Ådne Danielsen/Anne Marie Bakken:** «Ansvarsreformen i Kvæfjord - En stor oppgave til en liten kommune». (ISBN 82-90586-49-3, i samarb. med Diaforsk) Kr. 190,-
- 1996/1 **Arne-Johan Johansen:** «Fra Dårekiste til normalisert omsorg». (ISBN 82-453-0063-2). Kr. 100,-

Arbeidsnotatserien - ISSN 0809-2567

- 1999/2 **Kristian Floer:** «Hvordan bli en mer effektiv student? - Et studiehefte om tema STUDIEVEILEDNING». (ISBN 82-453-0120-5) Kr. 50,-
- 1999/1 **Rolf Wynn:** «Sykdomslære. En innføring i noen sykdommers årsaker, symptomer og behandling». Et kompendium for helsefagstudenter generelt og vernepleierstudenter spesielt. (ISBN 82-453-0116-7) Kr. 80,-
- 1998/2 **Kjell Toften:** «Reiselivsnæringen i et markedsføringsperspektiv - en introduksjon» Et kompendium for RE 4 Turistmarkedsføring (ISBN 82-453-0108-6) Kr. 70,-
- 1998/1 **Anne Marit Bygdnes:** «Toalett-trening av psykisk utviklingshemmede» (ISBN 82-543-0099-3) Kr. 70,-
- 1997/2 **Aud Merethe Alme:** «Prosjektskisse: Tjenestemannsorganisasjoner og forvaltningsreformer». (ISBN 82-453-0085-3) Kr. 50,-
- 1997/1 **Truls Erikson:** «Applying the Canonical Structure of Analysis by Means of Algebra on Managerial Competence and Retail Growth Performance Variables». (ISBN 82-453-0077-2) Kr. 40,-

Bestilling av publikasjoner

Jeg bestiller herved:

Navn på serien	Nummer	Forfatter	Tittel	Pris
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

Ved samlet kjøp over kr. 500 dekker Høgskolen i Harstad porto/frakt - ellers kommer porto i tillegg.

Navn: .....

Organisasjon: .....

Adresse: .....

Postnr. /sted: .....

Tlf.: ..... Fax: .....

Vennligst fyll ut skjemaet og returner til:

Høgskolen i Harstad, 9480 Harstad
Tlf.: 77 05 81 00 Fax: 77 05 81 01

Visste du at...

... Høgskolen i Harstad med sine ca 1.000 studenter er blant landets minste høgskoler. Et godt studiemiljø og en uformell tone med nærhet og god oppfølging av den enkelte student preger skolen. Ved årsskiftet 1996/97 flyttet vi inn i nye lokaler som ligger idyllisk og sentralt plassert ved byens havnepromenade.

... våre to fagavdelinger - økonomi-/samfunnsfag og helse-/sosialfag - gir flere studiemuligheter blant ulike grunnutdanninger og videreutdanninger:

Grunnutdanninger:

- Varehandel og distribusjon
- Økonomi og administrasjon
- Reiseliv og turisme
- Engelsk grunnfag
- Statsvitenskap grunnfag
- Barnevernpedagogutdanning
- Sykepleierutdanning
- Vernepleierutdanning

Videreutdanninger:

- Revisjon
- Internasjonal handel
- Ledelse og organisasjon
- Helse- og sosialadministrasjon
- Rehabilitering
- Psykisk helsearbeid
- Reiseliv og turisme

... foruten ordinære undervisningsoppgaver og kurs påtar Høgskolen i Harstad seg også forsknings- og utredningsoppdrag for næringslivet og det offentlige. Våre ca. 60 fagansatte innehar høy kompetanse og dekker et bredt faglig spekter: Økonomi/administrasjon, sosialøkonomi, ledelse/organisasjon, statistikk, statsvitenskap, sosialantropologi, sosiologi, engelsk, matematikk, pedagogikk, spesialpedagogikk, vernepleie, psykologi, sykepleievitenskap, jus.

Besøksadresse: Havnegata 5, 9405 Harstad

Postadresse: 9480 Harstad

-Telefon 77 05 81 00. Telefaks 77 05 81 01

Internett: <http://www.hih.no>

